

Отримано: 5 березня 2019 р.

Прорецензовано: 7 березня 2019 р.

Прийнято до друку: 11 березня 2019 р.

e-mail: tanyapankova@yahoo.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2019-5(73)-72-75

Панькова Т. В. Синтаксична структура поліпредикативного складнопідрядного речення у сучасній англійській мові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 5(73), березень. С. 72–75.

УДК 81'367:81'367.335

Панькова Тетяна Вікторівна,
асистент, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника**СИНТАКСИЧНА СТРУКТУРА ПОЛІПРЕДИКАТИВНОГО СКЛАДНОПІДРЯДНОГО РЕЧЕННЯ
У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

У статті розглядається синтаксична структура поліпредикативних складнопідрядних речень у світлі *X'*-теорії, модуля теорії Принципів та параметрів. Три і більше предикативних одиниці – безпосередні конституенти поліпредикативного речення – є фразовими категоріями, які характеризуються ендосентричністю й рекурсивністю. Автором обстоюється думка про те, що такі конституенти – це фінитні клаузи, які мають однойменні категорії на наступних кроках розгортання. Залежні частини виконують роль сентенційних актантів, сирконстантів та ад'юнктів, які вкладаються одна в одну і є проєкціями своїх вершин.

Ключові слова: поліпредикативне складнопідрядне речення, *X'*-теорія, сентенційний актант, сентенційний сирконстант, ад'юнкт, комплемент, проєкція вершини, рекурсивність.

Tetyana Pan'kova,
assistant, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University**SYNTACTIC STRUCTURE OF POLYPREDICATIVE COMPLEX SENTENCE
IN MODERN ENGLISH**

The article focuses on the syntactic structure of polypredicative complex sentences from the point of view of *X'*-theory, a module of the Principles and Parameters theory. Being immediate constituents of the polypredicative sentence three and more clauses are regarded as phrasal categories characterized by the endocentric and recursive character. The author claims that such constituents are finite clauses which have same-name categories on the next stages of expansion. Dependent clauses perform the roles of sentential actants, circonstants and adjuncts which are embedded one into another and are the projections of their nodes.

Key words: polypredicative complex sentence, *X'*-theory, sentential actant, sentential circonstant, adjunct, complement, node projection, recursion.

Сучасний стан лінгвістичних розвідок характеризується спрямованістю уваги мовознавців до проблеми функціонування мовних систем. Значних успіхів досягнуто у вивченні питань, пов'язаних з природою речення та його конституентів. Особливої уваги у цьому відношенні заслуговують поліпредикативні складнопідрядні речення. Такі конструкції викликають інтерес як вітчизняних, так і зарубіжних учених вже із середини ХХ століття. Це явище досліджують багато граматистів, розглядаючи його як одиницю мови і одиницю тексту.

Поліпредикативні речення вивчають на матеріалі низки індоевропейських мов, як стародавніх, так і сучасних: слов'янських (Г. Калашникова, В. Белошапкова, Г. Гаврилова, Г. Уханов, Н. Холодов, В. Бабайцева, А. Андрусенко, В. Фурсенко, Н. Покачалова, М. Черемісіна, Г. Бирдіна, І. Тяпкова та ін.), германських (Л.І офік, Я. Біренбаум, В. Жельвіс, М. Блох, І. Крилова, Б. Ільш, І. Верховська, Ю. Левицький, О. Полікарпов, І. Хайкіна, Г. Почепцов, Н. Токарева, Г. Перелеченко, К. Ракова, О. Гулига, О. Успенська, Н. Sweet, Н. Poutsma, Е. Kruisinga, Ch.C. Fries, D.J. Allerton), романських (Р. Садикова, Т. Соболева) та деякі інші.

Об'єкт нашого дослідження є поліпредикативні складнопідрядні речення (далі – ПСПР). **Метою** цієї статті є опис їхньої структурної організації. До **завдань** статті відноситься характеристика структури безпосереднього конституента ПСПР – предикативної одиниці (далі – ПО) й особливості поєднання таких одиниць у межах досліджуваної синтаксичної конструкції.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Складним реченням (або “складною клаузою” у термінах генеративної граматики (далі – ГГ)) називається така структура, що включає хоча б одну іншу клаузу (у нашій термінології – предикативну одиницю). *Складнопідрядною* ж у ГГ називається така складна клауза *X*, у яку вкладається інша клауза *Y*. *X* у такому випадку називається головною клаузою, а *Y* – підрядною, чи залежною [2, с. 257]. Така можливість однієї ПО бути вкритою в іншу пов'язана із рекурсивними особливостями фразових категорій. Водночас, одна ПО вкладається в іншу не безпосередньо, а через іншу рекурсивну категорію – дієслівну групу VP, що підтверджується наступним правилом:

VP → V IP

IP → NP VP,

де IP – другий рівень проєкції I', а I – термінальний вузол Infl (від англ. *inflection* ‘словозміна’).

СПР із синдетичним зв'язком компонентів містить ще один вузол – COMP, тобто *комплементайзер*, або сполучник. Останній є термінальною категорією, яка поєднує як лексичні, так і нелексичні елементи. Такий сполучник виступає вершиною підрядної ПО, а його комплементом є *Inflection Phrase* (InflP). На другому рівні проєкції, C', підрядний сполучник виступає вершиною комплемента дієслова-присудка головної частини речення, V. Останній утворює із першою проєкцією комплементайзера дієслівну фразову категорію VP:

VP → V C'

C' → C IP

IP → Spec I'

I' → I⁰ VP

Дієслово-присудок головної ПО має певну модель управління, яка знаходить відображення у поверхневій структурі речення у присутності відповідних аргументів: “<...> одиниця, яка заповнює у реченні, котре містить лексему L (продикат головної ПО або його комплемент – Т.П.) активну синтаксичну валентність L і при цьому відповідає певній семантичній валентності (партиципанту) L, називається *синтаксичним актантом* <...>” [2, с. 166] Одиниця ж, яка заповнює активну синтаксичну валентність L, однак не відповідає жодній її семантичній валентності, отримала у ГГ назву *сирконстанта* лексеми L. [там само]

Виходячи зі сказаного вище, робимо висновок про те, що ПСПР поділяються на два класи – це конструкції із: а) сентенційним актантом (SA) й б) сентенційним сирконстантом (SC). При поєднанні головної ПО з сентенційним актантом отримуємо об’єктно-з’ясувальне речення; у випадку ж заповнення сирконстантної валентності дієслова-присудка або іменника-антецедента головної ПО утворюється СПР з адвербіальним або атрибутивним компонентом відповідно. [2, с. 257]

Об’єктом нашого дослідження є ПСПР, основною структурною особливістю якого є наявність щонайменше трьох ПО. У термінах ГГ ПСПР – це така конструкція, вершиною якої виступає фразова категорія IP, яка, у свою чергу, має дві або більше безпосередніх складові (IP₁, IP₂ (де підрядковий індекс відповідає послідовності вкладення залежних ПО)), “що синтаксично виражаються кількістю аргументів та ад’юнктив у суб’єктно-продикатній структурі речення”. [1, с. 14]

Сетенційні актанти й сирконстанти можуть приєднуватись до головного речення як синдетичним, так і асиндетичним зв’язком. Їх максимальною проекцією (так само як і проекцією будь-якої іншої фразової категорії) є найбільша з тих складових, властивості яких визначає вершина (IP).

Розглянемо синтаксичну структуру наступного ПСПР із двома сентенційними сирконстантами (для зручності побудови синтаксичного дерева частину речення опускаємо):

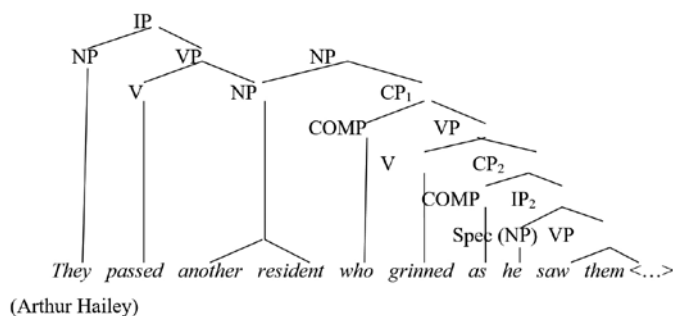

Рис. 1. Поверхнева структура ПСПР з двома сентенційними сирконстантами із синдетичним зв’язком компонентів

Це ПСПР складається з головної ПО і двох підрядних. Обидві підрядні частини – це сентенційні сирконстанти, які заповнюють семантичну валентність антецедента головного речення *another resident* (який, у свою чергу, є комплементом дієслова-присудка *passed*). Вузол NP головного речення отримує, у такий спосіб, дві проекції (CP₁ і CP₂). Інтерпозитивна ПО – атрибутивний сентенційний сирконстант – вкладена у фразову категорію NP й не містить зовнішнього аргумента (специфікатора Spec), а тому вузол IP₁ не наявний у поверхневій структурі речення. Другий сентенційний сирконстант – адвербіальне підрядне речення часу – вкладений у фразову категорію VP – безпосередню складову атрибутивного сирконстанта і першу проекцію CP₁ – містить вузол Spec, який є зовнішнім аргументом дієслова-продиката цієї одиниці, лексеми *saw*.

Звідси, ми робимо висновок про те, що у ПСПР, побудованому за моделлю: MC – SC_{ATTR} – SC_{ADV} (де MC (main clause) – головна ПО, SC_{ATTR} (attributive sentential circonstant) – атрибутивний сентенційний сирконстант, а SC_{ADV} (adverbial sentential circonstant) – адвербіальний сентенційний сирконстант), обидва сирконстанти є проекціями зовнішнього аргумента дієслова-присудка головної ПО – вузла NP, а вузол IP₁ присутній тільки у глибинній структурі речення.

Якщо у попередньому прикладі сентенційні сирконстанти – це проекції обов’язкового аргумента дієслова-присудка головної ПО, то у наступному ПСПР (рис. 2) підрядні ПО є комплементами вкладених одна в одну фразових категорій CP факультативного аргумента предиката:

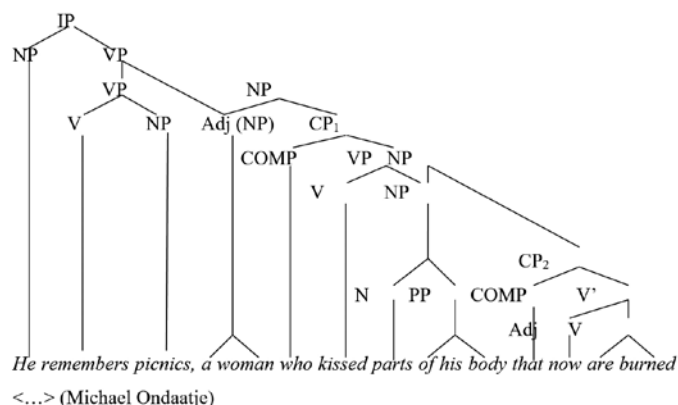

Рис. 2. Структура ПСПР з двома сентенційними сирконстантами-проекціями ад’юнкта предиката головної частини

